HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

סתמא מאי רבינא אמר לא חיישינן רב אשי אמר חיישינן [א]והלכתא חיישינן: **מתני'** (א)[ב]כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה כיצד אמר לו מה אתה עושה בתוך שלי והוא אמר לו שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חזקה שמכרת לי שנתת לי במתנה אביך מכרה לי אביך נתנה לי במתנה הרי זו חזקה (ב)[ג]והבא משום ירושה אינו צריך טענה: **גמ'** פשיטא מהו דתימא האי גברא מיזבן זבנה ליה האי ארעא ושטרא הוה ליה ואירכס והאי דקאמר הכי סבר אי אמינא מיזבן זבנה לי האי ארעא אמרי לי אחוי שטרך הלכך לימא ליה אנן דלמא שטרא הוה לך ואירכס (ג)כגון זה [1]פתח פיך לאלם הוא קמ"ל (ענ"ב סימן) (ד)רב ענן שקל בידקא בארעיה אזל (א) הדר גודא בארעיה דחבריה אתא לקמיה דרב נחמן א"ל זיל הדר והא אחזיקי לי אמר ליה כמאן כר' יהודה ור' ישמעאל דאמרי כל בפניו לאלתר הוי חזקה לית הלכתא כוותייהו א"ל והא אחיל דאתא וסייע בגודא בהדאי אמר ליה [י]מחילה בטעות היא את גופך אי הוה ידעת (ב) לא עבדת כי היכי דאת לא הוה ידעת הוא נמי לא הוה ידע רב כהנא שקל בידקא בארעיה אזל הדר גודא בארעא דלא דידיה

אתא

סתמא מאי. משום דתרי לישני אמר רב יוסף לעיל [מ:] ואיכא בינייהו סתמא חד פסל וחד מכשר הלכך קבעי הכא אמאי סמכינן אי אמר להן סתמא כתובו ולא אמר להו תיתבו בשוקא ובברייתא ולא אמר להו נמי איטמרו מי הוי מתנתא טמירתא או לא. ויש מפרשין דאמודעא קאי דאוקימנא דלא הויא מתנתא טמירתא מודעא לחבירתה אבל סתמא מי הויא מודעא ולא נהירא כלל דלההוא לישנא דאמרי' סתמא פסולה ודאי לא הויא מודעא דהיינו טמירתא: **לא חיישינן.** דאינה טמירתא אלא כשרה: **חיישינן.** לטמירתא ולא מגבינן בה ואי מגבינן לא מהדרינן עובדא והיינו דלא קאמר רב אשי דלא מגבינן אלא חיישינן דספק הוא והיכא דקיימא ארעא תיקום: **והלכתא חיישינן.** דלא מגבינן בה והלכך צריך לכתוב בתוך השטר וכך אמר לנו כתבוה בשוקא וחתמוה בברא ואע"ג דלא אמר אלא כתבוה לו סתם שטר מתנה כמו שתקנו חכמים קאמר: **מתני' כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה.** בין בחזקת ג' שנים דקרקעות ובתים ואילנות בין בחזקת יום אחד כגון הנך דאמרינן לעיל (דף ו.) אחזיק להורדי כו' איירי וקאמר דצריך לטעון מאיזה כח החזיק בה והלכך כיון דטעין טענתא מעליא שבדין ירד לקרקע זה ומתוך כך החזיק בה כשיעור חזקה שאמרו חכמים וזה שתק ולא מיחה הויא חזקה ואין המערער נאמן לומר לא על ידי ירד לקרקע שלי אלא בלא רשותי דאם כן למה הניחו להחזיק: **שלא אמר לי אדם דבר מעולם אינה חזקה.** בגמרא פריך פשיטא: **משום ירושה.** שאומר אכלתיה שני חזקה מכח ירושת אבי שהיה מוחזק בה ביום מותו: **אינו צריך טענה.** לומר היאך בא ליד אביו דאין אדם בקי בקרקעות אביו היאך באו לידו ומיהו ראיה בעדים בעי שראו את אביו הוחזק בה יום אחד והכי מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' פשיטא.** דכיון דאין לו טענה אינה חזקה: **מיזבן זבנה ליה.** האי ארעא מזה המערער לקחה ואבד שטרו: **אמרי לי אחוי שטרך.** שאינו בקי בדינין לידע שחזקה במקום שטר עומדת: **קמ"ל.** דאי טעין טענינן ליה ואי לא טעין אנו לא ילפינן ליה למיטען. שמעינן מהכא דאי הוה טעין הכי מהימנין ליה דכה"ג אינו קרוי חוזר וטוען דאין זה מכחיש טענות ראשונות: **שקל בידקא בארעיה.** שטף מים נכנס בשדהו ונטל את המחילות ולא נודע מקומן: **הדר גודא כו'.** עשה כותל חדש בינו לבין שכנו והרחיב קרקע שלו ועשה הכותל בשדה חבירו: **והא אחזקי.** שבניתי כותל על פיו ובצואתו כדאמר לקמיה דאתא וסייע גודא בהדאי וכמאן דאמר לי חזיק וקני דמי וכיון שעל פיו עשיתי וגם החזקתי יום או יומים שהיה כותל שלי בקרקע שלו והוא ידע ולא מיחה אלא שתק הרי חזקתי חזקה שיש עמה טענה ואידך הוה טעין לא נתתיה ושני חזקה לא החזיק: **א"ל כמאן.** טענת והא אחזיקי דסבירא לך חזקת יום אחד הויא חזקה היכא דידע מערער ולא מיחה: **כר"י.** דמתני' [לח.] דתלי טעם דג' שנים כדי שיהא באספמיא שנה כו' הא אם קרוב בתוך מהלך יום שיוכל לידע מיד כשידע ולא ימחה תהיה חזקה וכר' ישמעאל בר' יוסי נמי בשלהי פרקין (דף נט:) ת"ר מעשה באדם אחד שפתח חלונותיו לחצר השותפין בא לפני ר' ישמעאל א"ל החזקת משום דס"ל בפניו לאלתר הויא חזקה: **אין הלכה כו'.** אלא כרבנן דאמרי דכל דבר חזקה ג' שנים מיום ליום בעינן: **והא אחיל כו'.** (ג) והא יש לי טענה ודאית שהקנה לי קרקע דיש לי עדים שראו שהיה מסייע לי לבנות הכותל וכמאן דאמר לך חזק וקני דמי: **מחילה בטעות היא.** שלא היה יודע שאתה בונה בתוך שלו: **מי הוה עבדת.** בתמיה. אלא גם אתה טעית וכסבור היית שאתה בונה בתוך שלך:

חד

שלא אמר לי אדם דבר מעולם. והוא הדין דאפי' אם אמר זבינתיה מפלוני דזבנה מינך דלא הויא חזקה עד שיאמר אתה מכרת לי כדקתני סיפא אלא הא עדיפא ליה למינקט שלא אמר לי אדם דבר מעולם לאשמועי' דלא הוי פתח פיך לאלם כדאמר בגמ':

אמרי לי אחוי (לי) שטרך. וכשלא אוכל להראות שטרי שהפסדתיו יאמרו שגזלתיה אבל כשאומר לא אמר לי אדם [דבר] מעולם לא יאמרו שגזלתיה אלא ראיתי שלא מיחו בידי והחזקתי בה ונמצא שמחל לי:

והא אחזקי לי. פירש הקונטרס בניתי כותל על פיו והוא סייע לי וכיון שבמצותו (ד) עשה הוי חזקה שיש עמה טענה וקשה למדקאמר בתר הכי והא אחיל משמע דעד השתא לא הוה מחזיק בה מטעם מחילה ועוד דלאלתר הוה ליה לרב נחמן למימר מחילה בטעות הואי[א] ונראה לפרש דרב ענן הוה טוען שלקח ממנו ולא הי' לו עדים שלקחה והיה רוצה להיות נאמן מתורת חזקה[ב] וכי א"ל רב נחמן דלאו חזקה היא השיב לו רב ענן והא אחיל דאע"פ שאינו נאמן לומר לקחתיה תהא שלי מטעם מחילה דסייע בגודא בהדאי והיה לו עדים או היה מודה בסיועו ואין הסוגיא מוכחת כן[ג]:

שלא אמר לי אדם דבר מעולם פשיטא. קשה למהר"ם דמאי פריך פשיטא הא לעיל (דף כח:) פריך גמרא אלא מעתה חזקה שאין עמה טענה כו' ופירש שם בתוספות פירוש (ה) א' דאפי' אמר [שלא אמר] לי אדם דבר מעולם פריך ונראה לומר דמכח סיפא דמשמע דאפי' מפלוני דזבנה מינך זבינתה לא הויא חזקה פריך פשיטא ונראה כי זה דוחק דמנא ליה למיפרך ארישא טפי מאסיפא דהא מרישא איכא למידק איפכא וליפרוך טפי מסיפא לרישא ונראה לי דמקשה לא מסיק אדעתיה דנטעון ליה אנן ולהכי פריך פשיטא דטענה גרידא אינה מועלת דאינה טענה ומשני דס"ד דנטעון ליה אנן דכיון דלא מיחה שלש שנים ודאי מכר לו או מחל ועוד יש לומר דלרבנן דרבי ישמעאל דלא ילפי מסור (ו) פריך פשיטא אבל קשה דבמתניתין לא הוזכרו רבנן ומתני' כר' ישמעאל ונראה דפריך אחזקה דיום אחד דמתני' נמי איירי בה מדקתני כל חזקה כדפ"ה:

כמאן כר"י. קשה לרשב"א דהאמר רב ענן לעיל (דף לח:) לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל מחאה בפני עדים שאין יכולין לומר לו כו' משמע דלא בעי (ז) בפניו מחאה והיינו דלא כר"י ושמא סבר כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא:

אמר ליה מחילה בטעות הואי. וקשה דבפ' איזהו נשך (ב"מ דף סו: ושם ד"ה התם) אמר רב נחמן השתא דאמור רבנן אסמכתא לא קני הדרא ארעא והדרי פירי למימרא דסבר רב נחמן מחילה בטעות לא הויא מחילה והא איתמר המוכר פירות דקל לחבירו כו' ואמר רב נחמן ומודינא דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה ומשני התם זביני והכא הלואה ופירש הקונטרס הכא הלואה (ח) ומיחזי כרבית שמתחלה בהלואה באו לידו וכרבית קצוצה דמו ואין אבק רבית אלא במכר כגון לקח ממנו פירות דריש מתניתין דהתם משמע דבכ"מ לרב נחמן מחילה בטעות הויא מחילה בר מהתם בהלואה דמיחזי כרבית והכא סבר רב נחמן דלא הויא מחילה ומיהו בלאו הכי קשה על פירושו דהא אמר רבינא התם בריש פירקא (דף סג.) דמשכנתא בלא נכייתא בדינינו אין מחזירין ממלוה ללוה דלא חשיב רבית קצוצה ומסתמא דלא פליג עליה רב נחמן ונראה לרבינו תם דה"פ דבכ"מ סבר רב נחמן דלא הויא מחילה כדאמר הכא ובריש המפקיד (ב"מ דף לה.) קאמר נמי רב נחמן התם שומא בטעות הוא ובספ"ק דגיטין (דף יד.) נמי אמר דקנין בטעות חוזר אלא היינו טעמא דרב נחמן דהתם זביני ולא הויא מחילה בטעות שאפי' היה המוכר יודע שיוכל לחזור לא היה חוזר דניחא ליה דליקו בהימנותיה וגמר ומקני[ד] אבל הכא הויא הלואה והלוה אינו מקני ליה אלא בתורת מכר והמכר אינו כלום דאסמכתא היא ולא גמר ומקני וכיון דהדרא ארעא הדרי נמי פירי אבל אם היה קונה דאבק רבית היה נותן בתורת רבית אין יוצא בדיינים ורבא דהוה בעי לאותובי אונאה לא היה יודע זה הפירוש[ה] שאם היה יודע לא היה מקשה כלום מאונאה דהכא לא הויא מחילה בטעות כדפרי' (ט) גמר ומקני ור"נ היה משיב מאיילונית לפי סברת רבא כלומר אדמותבת לי מאונאה תסייען מאיילונית אלא על כרחך צריך אתה לחלק כדפרישית:

אתה

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פ"ה מהלכות זכייה הלכה ב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רמב סעיף ג:

קז ב מיי' פי"ד מהל' טוען הל' יב סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' קמו סעיף ט:

קח ג מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' י:

קט ד טוש"ע ח"מ סי' קמב סעי' ב:

◆

רבינו גרשום

לראשון: איבעיא להו. להיכא דאמר לעדים זילו סתם כתיבו ליה חיישינן דלהוי מתנה טמירתא אי לא חיישינן:

פיסקא כל חזקה שאין עמה למחזיק טענה אחרת של זכותו אינה חזקה: והבא מחמת ירושה. מי שהחזיק ג' שנים וערער אחד ואמר לו מה אתה עושה בשלי שירשתיה מאבי ואמר זה מהיכן באת לאביך אין צריך לזה לטעון היכן לקחה אביו או שום טענה אחרת: פשיטא. דהיכא דאין עמה טענה מעליא דאינה חזקה. איצטרכין דמהו דתימא אם לא טעין אמרינן משום הכי לא טעין דהאי מיזבן הוא דזבנה ליה כו' קמ"ל דלא טענינן בשבילו דכיון דאיהו לא טעין אנן לא טענינן ליה: שקל בדקא בארעיה. שבא שטף מים ושטף לכולה ארעיה ואהדר גודא בארעא דחבריה שקבע כתליו בקרקע חבירו: א"ל. לרב ענן: זיל אהדר לו קרקעו וקבע מחיצתך בתוך שלך למקום שהיה מתחלה: אמר ליה רב ענן והא אחזיקי לי. שקבעתי בקרקע שלו בפניו ולא מיחה לי: אמר ליה כמאן. אמרת דבפניו הוי חזקה לאלתר: כר' יהודה. דקתני במתני' לא אמרו ג' שנים אלא שיהא באספמיא כו' הא אם מחזיק בפניו ולא מיחה לאלתר הויא חזקה (א"ל) וכר' ישמעאל דקתני בסיומא דהאי פירקין ת"ר מעשה באדם אחד שפתח חלונותיו לחצר השותפין בא לפני ר' ישמעאל ואמר לו החזקת בני החזקת משום דסבירא ליה לאלתר בפניו הוה חזקה: אמר ליה מחילה בטעות הואי. דאיהו לא ידע דעבדת בתוך שלו דאת גופך אי הוה ידעת דבתוך שלו אתה בונה כותלך מי היית בונה מדעתך בתוך שלו אלא כי היכי דאת לא ידעת משום דשטף המים סימני המיצר איהו נמי לא הוי ידע דעבדת בתוך שלו ואמטול הכי סייע לך לבנות וכשידע לא מחל:

מסורת הש"ס

א) [לעיל כח:], ב) [לעיל כג.], ג) [כתובות לו. גיטין לז:], ד) [גירסת הערוך בערך בדק ב' רב חנן ומיושב בזה קושיית הרשב"א בתוס' ד"ה כמאן], ה) נ"ל משום דגמר ומקני. מר"כ,

◆

תורה אור השלם

1 פְּתַח פִּיךָ לְאִלֵּם אֶל דִּין כָּל בְּנֵי חֲלוֹף: משלי לא ח

◆

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה חיישינן כו' והיכא דקיימא ארעא תיקום. עיין לעיל דף לג ע"ב תוס' ד"ה והלכתא: תוס' ד"ה כמאן כו' היינו דלא כר"י. קשה לי הא אמרינן לעיל דגם ר"י מצי סבר דמחאה שלא בפ' הוי מחאה אלא דעצה טובה קמ"ל וביותר הא ר"נ אמר כן לעיל ושפיר אמר כאן לרב ענן כמאן כר"י ול"ע:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אזל אהדר גודא וכו' זיל אהדר וכו' ור' ישמעאל בר' יוסי דאמרי כל בפניו: (ב) שם אי הוה ידעת מי הוה עבדת: (ג) רשב"ם ד"ה והא אחיל כו' והלא יש לי וכו' דאמר לי לך חזק: (ד) תוס' ד"ה והא וכו' שבמצותו עשיתי הוי חזקה: (ה) ד"ה שלא וכו' ופירש שם בתוספות פי' ראשון דאפי' לא אמר שלא אמר לי אדם דבר מעולם פריך ונראה לי למכח סיפא דמשמע דאפי' אם אמר מפלוני דזבנה מינך וכו' דזה דוחק ואיכא למידק איפכא ולפרוך טפי מרישא לסיפא ונראה לי דמקשה לא אסיק אדעתיה דנטעון ליה אנן ולהכי פריך פשיטא דטענה גרידא אינה מועלת בלא טענה ומשני דס"ד דנטעון ליה אנן ולעיל פריך חזקה שאין עמה טענה תיהוי חזקה היינו דנטעון ליה אנן דכיון שלא מיחה: (ו) בא"ד מסור המועד פריך פשיטא כצ"ל ותיבות דבר ... נמחק: (ז) ד"ה כמאן וכו' לא בעי מחאה בפניו וכו': (ח) ד"ה אמר וכו' ופי' הקונטרס הכא שמתחלה בהלואה כצ"ל ותיבות ומיחזי כרבית נמחק:

◆

מוסף רש"י

שלא אמר לי אדם דבר מעולם. ולא אמר לו אתה מכרת לי (לעיל כג.). והבא משום ירושה אינו צריך טענה. אינו צריך לומר אתה מכרת לאבי, שהחזיק בה ולא ראינו ערער אדם עליו (לעיל כג.).

מוסף תוספות

א. [וא"כ] הא הויא חזקה שאין עמה טענה וא"כ עדיף לאלתר לדידהו משלש שנים לרבנן. ר"ן. ב. שהיה טוען וכו', החזקתי בה בפניו, והלה טוען מעולם לא מכרתי לך כלום. רמב"ן. ג. [ד]אהדר גודא בארעא דחבריה לא משמע שלקחה ועשה כן. שיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש. (אולם ברמב"ן מפרש שכשראיתי שהגדיר היה בתוך שלו, לא רציתי לקבל הימנו ונתתי לו דמים.) ד. [ד]כיון שבדעתו מכר והמכר שייך לומר ניחא ליה דליקום בהימנותיה א"כ אית לן למימר דכל כמה דלא הדר ביה מחיל ליה מחילה גמורה. ריטב"א ב"מ סו: ה. [אלא ד]היה סבור דטעמא דרב נחמן דלא מפקינן באי שמיט ואכיל משום דמחילה בטעות הויא מחילה. תוס' ב"מ סז.